

Valbudskap – Patienter i Sverige behöver starkare rättigheter

Fördjupning

När vården sviker är du maktlös

Landstingen har enligt lag skyldighet att ge dig vård i tid, en fast läkarkontakt, att informera dig och göra dig delaktig. Men du som patient har inte rätt att utkräva detta. Sverige, Bulgarien och Malta är de enda länder i Europa som saknar patienträttigheter i lagen.

Svensk sjukvård är över lag mycket bra. Men det finns områden där vi år efter år ligger i botten i den europeiska rankingen. Köer och väntetider är ett sådant område. Enligt vårdgarantin ska du som patient få träffa läkare inom 7 dagar och specialist inom 90. Trots garantin är det inte ovanligt patienter med allvarliga cancersjukdomar får vänta ännu längre.

Var fjärde patient saknar fast läkarkontakt

Sjukvården har också skyldighet att ge dig en fast läkarkontakt om du så önskar. Och om du behöver det för din trygghet, samordning och säkerhet ska de själva ta initiativ och utse en sådan. Trots det saknar var fjärde patient en fast läkarkontakt enligt Vårdanalys. För personer med kroniska sjukdomar är det allvarligt om man inte vet var man ska vända sig för att få hjälp. Här kan många akutbesök undvikas. Rätt stöd, från rätt person, i rätt tid måste vara vårdens rättesnöre. Där är vi inte idag.

Ojämlighet över landet

Ett annat område där vi länge haft stora problem är ojämlikheten över landet. Överlevnad och resultat av vården beror i hög utsträckning på var i landet du bor. I vissa landsting fortsätter man med behandlingsmetoder som Socialstyrelsen dömt ut för länge sedan, i andra landsting är man långsamma med att införa nya läkemedelsbehandlingar. Även faktorer som kompetens, kontinuitet, samverkan mellan professioner och så vidare spelar in. Och även om du som patient har rätt att söka vård i ett annat landsting informeras du sällan om den möjligheten.

Vissa drabbas hårdare än andra

Dessa brister drabbar vissa patienter hårdare än andra. De som är starka och pålästa kan oftast manövrera i systemet. De hittar en annan vårdcentral om det är långa väntetider eller för många hyrläkare. De söker vård i andra landsting om vården i det egna inte håller måttet. Kvar blir de som är för sjuka för att orka administrera sin vård, de som på grund av demens eller kognitiv nedsättning inte klarar det och de som på grund av funktionsnedsättning eller begränsad ekonomi har svårt att hantera de resor och ökade kostnader som krävs.

Om de starka patienterna istället kunde utkräva sina rättigheter, skulle vården tvingas följa de lagar som redan finns. Men några sådana möjligheter finns inte idag. Som patient är du rättlös.

Patientlagen är tandlös

Våra medlemsförbund vittnar om hur deras medlemmar förgäves söker vård, intyg, second opinion eller annat som vården är skyldig att ge. Även statistiken vittnar om att vården inte gör det den är skyldig att leverera. Enligt patientlagen ska vården ge patienten information om både det sjukdomstillstånd och den behandling som planeras, om risker för komplikationer och biverkningar samt metoder för att förebygga sjukdom eller skada.

Ändå inträffar det allt för ofta att patienter inte förstår sin behandling. Patienter som får läkemedel som de ska äta livet ut avbryter behandlingen för att de tror att de är friska. Inte minst är det vanligt bland patienter med hjärtproblem eftersom de sällan märker av hur hjärtat mår. Redan efter sex månader har tio procent av patienterna slutat ta statiner, ett läkemedel som minskar blodfetter. Andra patienter avslutar sin läkemedelsbehandling på grund av tuffa biverkningar, utan att fullt ut ha förstått vilka risker det innebär för återfall i sjukdom. Det finns också patienter som i många år tar sina läkemedel på felaktigt sätt, med sämre effekt, och ibland med skadlig inverkan som följd. Kravet på bra och för patienten begriplig information kan inte nog betonas. Inte minst när det gäller multisjuka, personer med kognitiva svårigheter eller äldre dementa patienter.

Patienten ska också få en vårdplan, vilket många saknar. Patienten vet inte vad som kommer hända, vad hen kan förvänta sig och vad hen själv förväntas göra. Många kontaktar sitt patient- eller

funktionsrättsförbund, men det finns inget att göra. Patientlagen är för att citera Vårdanalys en lag "helt utan genomslag".

Sverige, Bulgarien och Malta

Avsaknaden av rättigheter skapar en maktlöshet i förhållande till vården. Svensk sjukvård är bra, särskilt när det gäller överlevnad i allvarliga sjukdomar. Men det måste skapas en större trygghet för patienten, att det som står i lagen också gäller. Man ska inte behöva vara stark, kunnig och ha resurser för att orientera sig i sjukvårdssystemet. Alla ska få vård i tid, en fast vårdkontakt, en vårdplan och begriplig och tillgänglig information, precis som det redan idag står i lagen. Men idag finns inga möjligheter att utkräva detta.

Det är inte acceptabelt att Sverige som på övriga områden är en fungerande rättsstat, står ensamt tillsammans med Bulgarien och Malta på listan över länder där patienters rättigheter ännu saknas i lagstiftningen.

Ett problem är att få politiker i Sverige är medvetna om detta – ens på högsta nivå. Några har varit engagerade men trots att problemet lösts i och med patientlagen. Men våra rättigheter är lika svaga som innan.

Vi på Funktionsrätt Sverige vill därför ge regeringen och riksdagens partier i uppdrag att ta reda på mer. Hur ser det ut i våra grannländer? Vad tycker era syster- och broderpartier runt om i Europa? Och hur väl matchar avsaknad av patienträttighetslag med ert partis ideologi?